

Restrikční mapování

Daniela Bartková

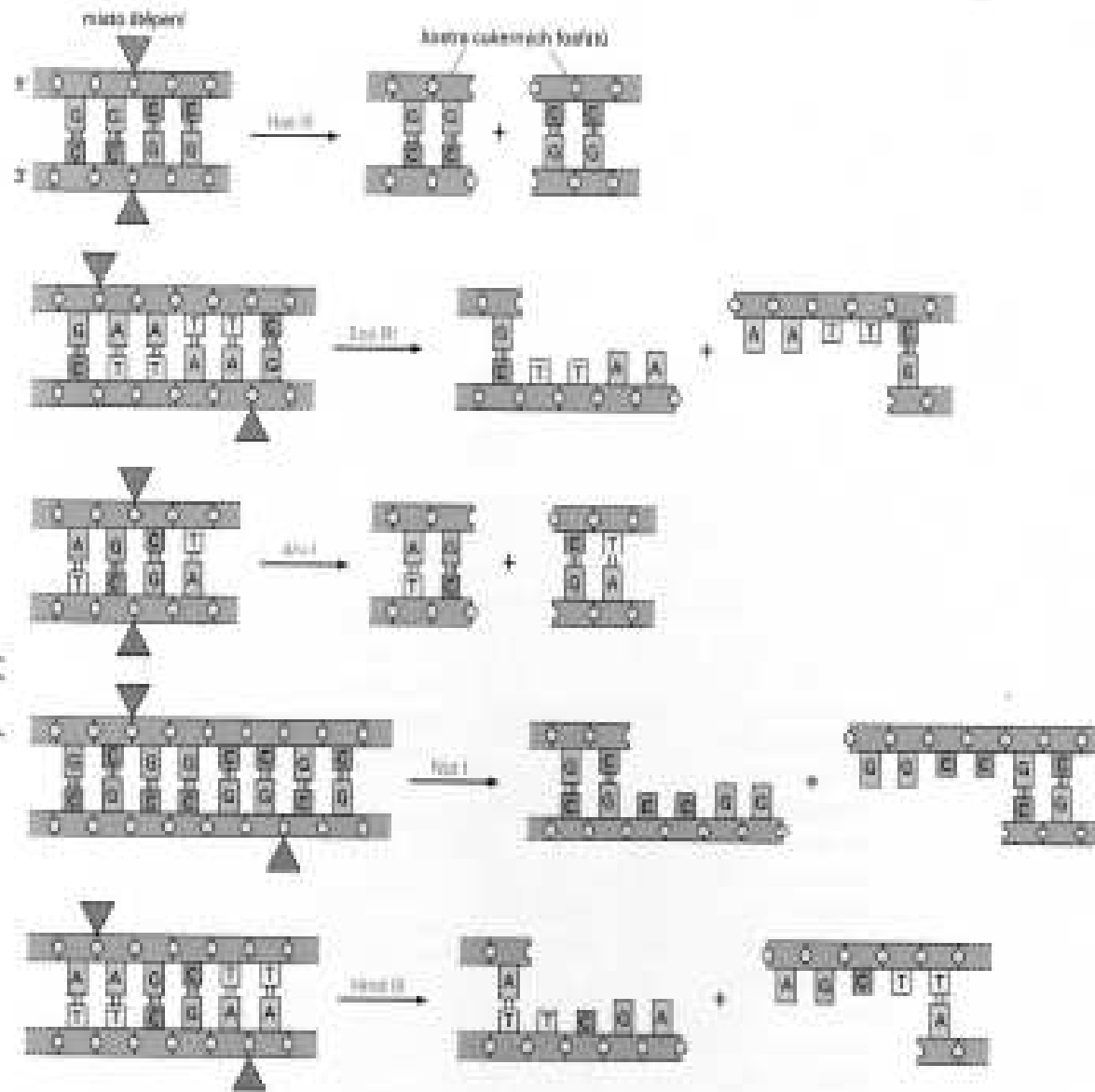
Tatiana Adámusová

Viktória Betinová

Principem této techniky je specifické rozštěpení frakce DNA v místech zcela určitých sekvencí nukleotidů pomocí restriktáz.

Restrikční endonukleázy = restriktázy

- enzymy bakteriálního původu
- štěpí komplementární vlákna DNA v určitých místech ⇒ katalyzují hydrolýzu fosfodiesterové vazby v nukleové kyselině
- rozpoznávají krátká místa na DNA (4-8 nukleotid.párů)
- umožňují získat vždy stejnou sadu fragmentů
- Nejpoužívanější jsou RE 2.typu-nejzn. je EcoRI (Escherichia coli restriktasa)

Obrázek 19-7 Rozpoznávání a řezání nukleotidové sekvence při častě používaných restrikčních endonukleáz. Jak je zde ukázáno, číselná místa, která jsou číselně enzymy řezána, se liší nukleotidovou sekvencí (její délka podle druhu enzymu). Číselné sekvence jsou často palindromické (symetrické podle vzájemného bodu). V nakreslených příkladech jsou oba řezací místa ve specifických místech usněř rozpoznávané sekvence. Některé enzymy, jako jsou NotII a AclI, usněř oba řezací DNA proti sobě, takže obě výsledné molekuly mají zarovnané sobě sobě konce; řezání ostatními restrikčními endonukleázami, jako například EcoIII, NotI a AclIII, vznikají na jednom z konců přesahující jednotvárné úseky. Restrikční endonukleázy jsou obvykle získávány z bakterií a v jejich názvech se odráží jejich původ; například enzym NotII pochází z *Neisseria meningitidis*.

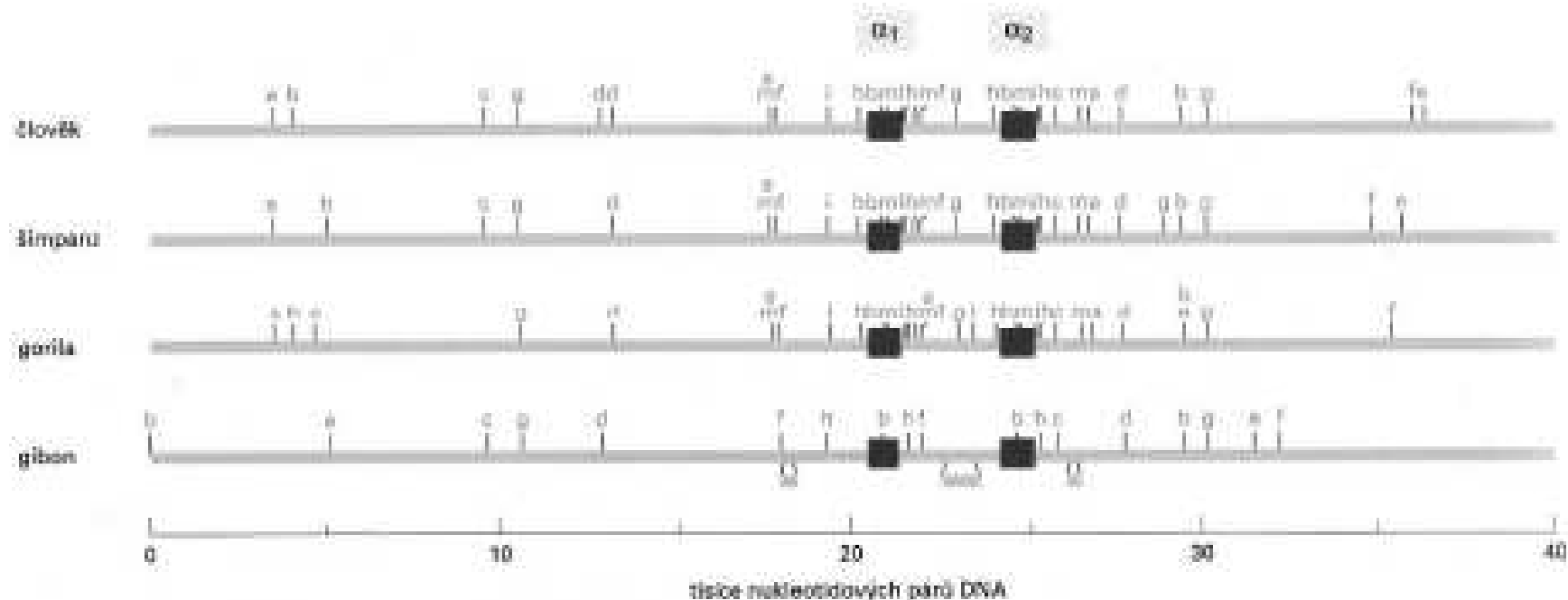
Fyzická a restriční mapa

Fyzická mapa

- Charakterizuje daný úsek DNA pozicemi různých značek ⇨ místa štěpená pomocí RE
- Vzniká: - rozštěpením DNA pomocí RE
- porovnáním velikosti fragmentů

Restriční mapa

- Fyzická mapa štěpených míst
- Vzniká: - porovnáním velikostí fragmentů vzniklých po štěpení několika kombinacemi RE
- Schematické znázornění poloh a vzdáleností restričních míst na molekule
- S jejich pomocí můžeme od sebe odlišit blízce příbuzné DNA

Obrázek 10-4 Porovnání restrikčních map oblasti DNA obsahující α -globinový gen u člověka a dalších primátů. Sítel zelené barvy představují úseky chromosomální DNA se dvěma α -globinovými geny (červená čára) tak, jak se vyskytují v genomu primátů (α -globin je podjednotkou hemoglobinu, který je tvořen dvěma α - a dvěma β -globinovými polypeptidovými řetězci). Místi párování označují místa křížení různými restrikčními endonukleázami. Šimpánci, primát nejvíce příbuzný člověku, má také člověku nejbližší restrikční mapu, zatímco restrikční mapa gibona, našeho nejvzdálenějšího příbuzného z uvedených primátů, je lidské podobně nejmenší. Místi zelené barvy pod hlavní čarou u gibona zobrazují pozice, kde se vyskytuje DNA, kterou u ostatních primátů nenajdeme.

Výchozí materiál restrikčního mapování

- Neporušená izolovaná genomová DNA
- Fragmenty DNA klonované ve vektorech či získané pomocí metody PCR

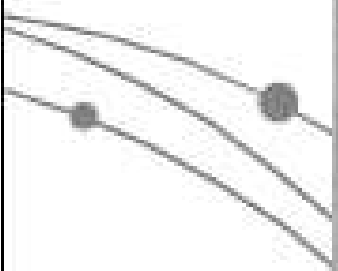
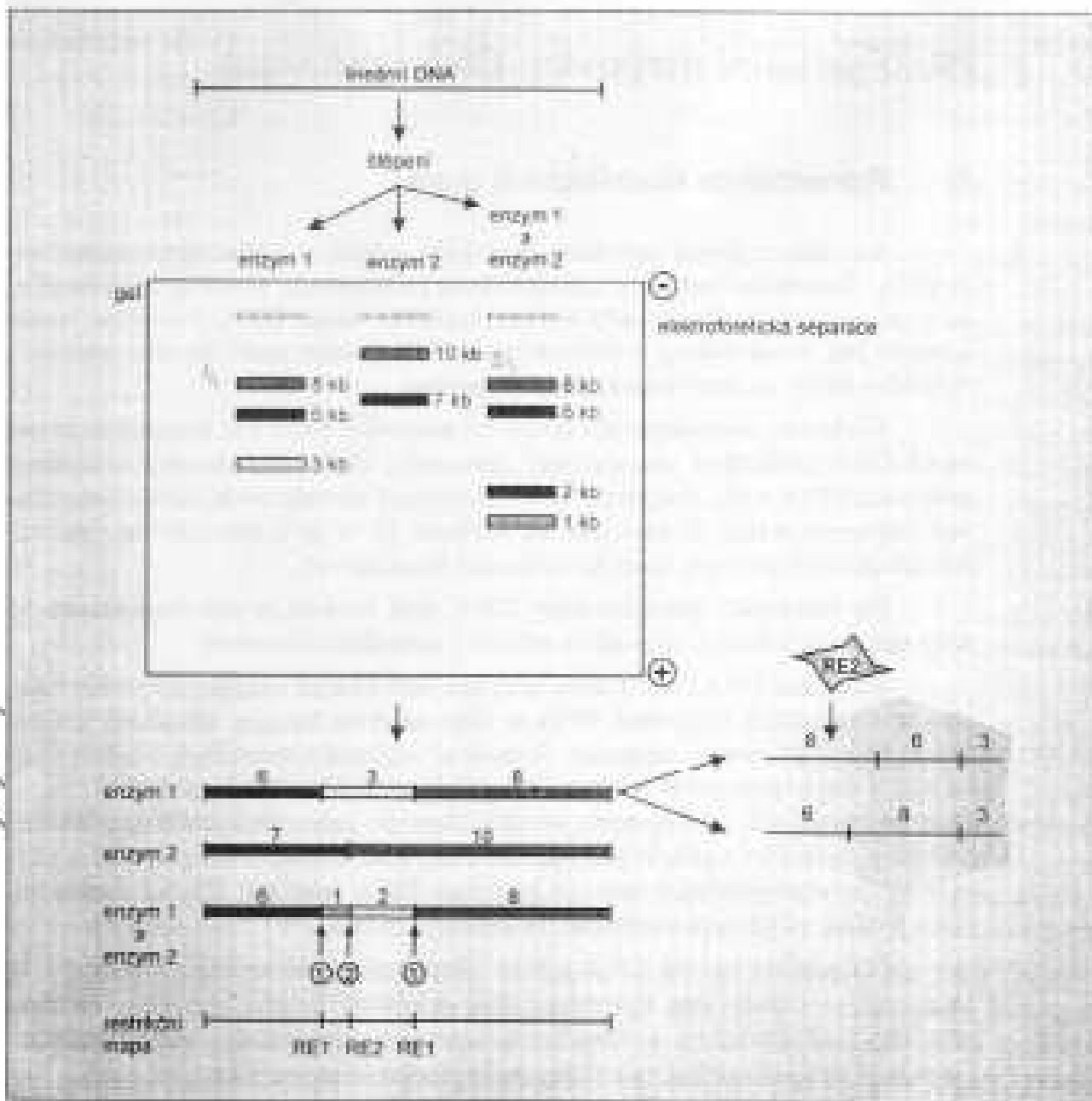
Metody pro konstrukci restrikční mapy

1. Štěpení DNA dvěma nebo několika RE a vyhledávání překrývajících se restrikčních fragmentů

- DNA štěpíme nejprve každým enzymem samostatně, poté dvěma enzymy současně
- Stanovíme velikosti vytvořených fragmentů v každém štěpení
- Srovnáme délky fragmentů a určíme polohy restrikčních míst pro každý enzym

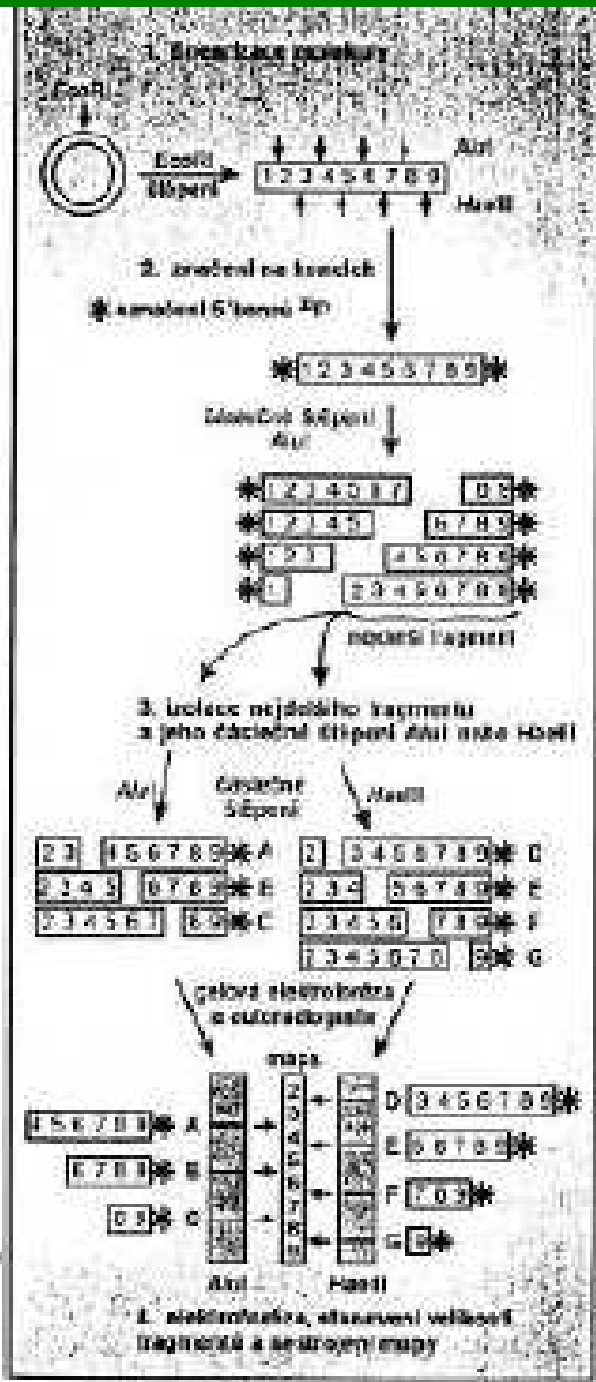
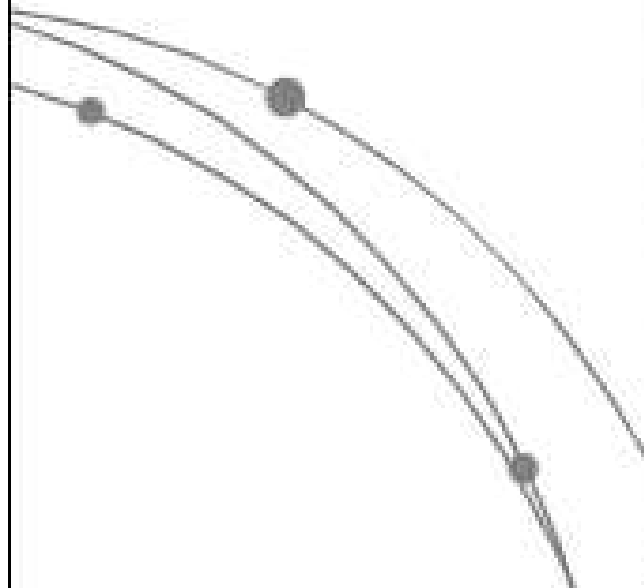

FYZIKALNI MAPOVANI DNA (GENOMU)

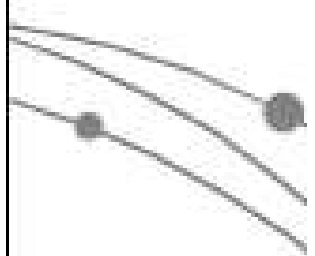
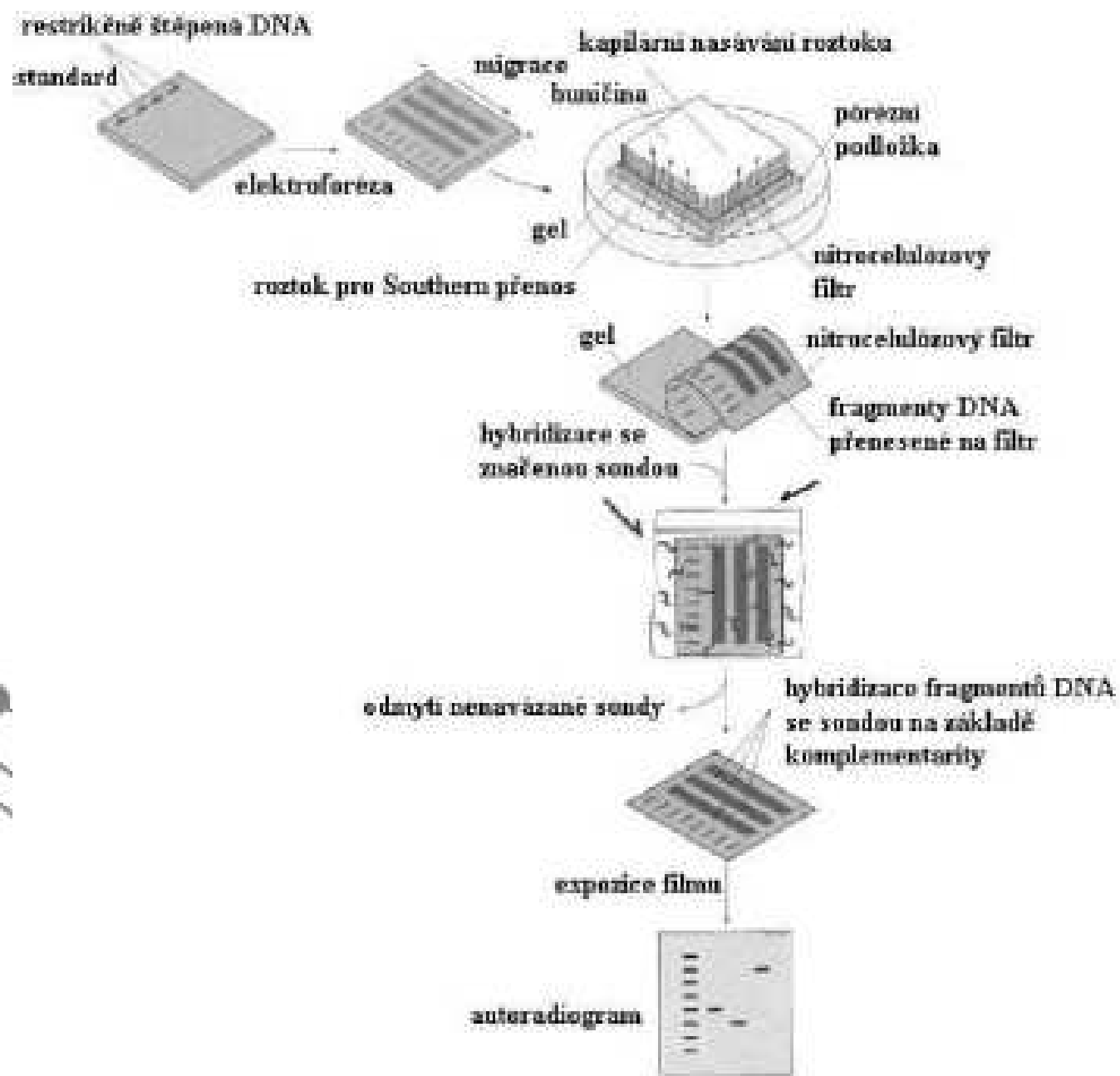
2. Částečné štěpení DNA **jednou RE a separace** **vytvořených fragmentů** **elektroforézou**

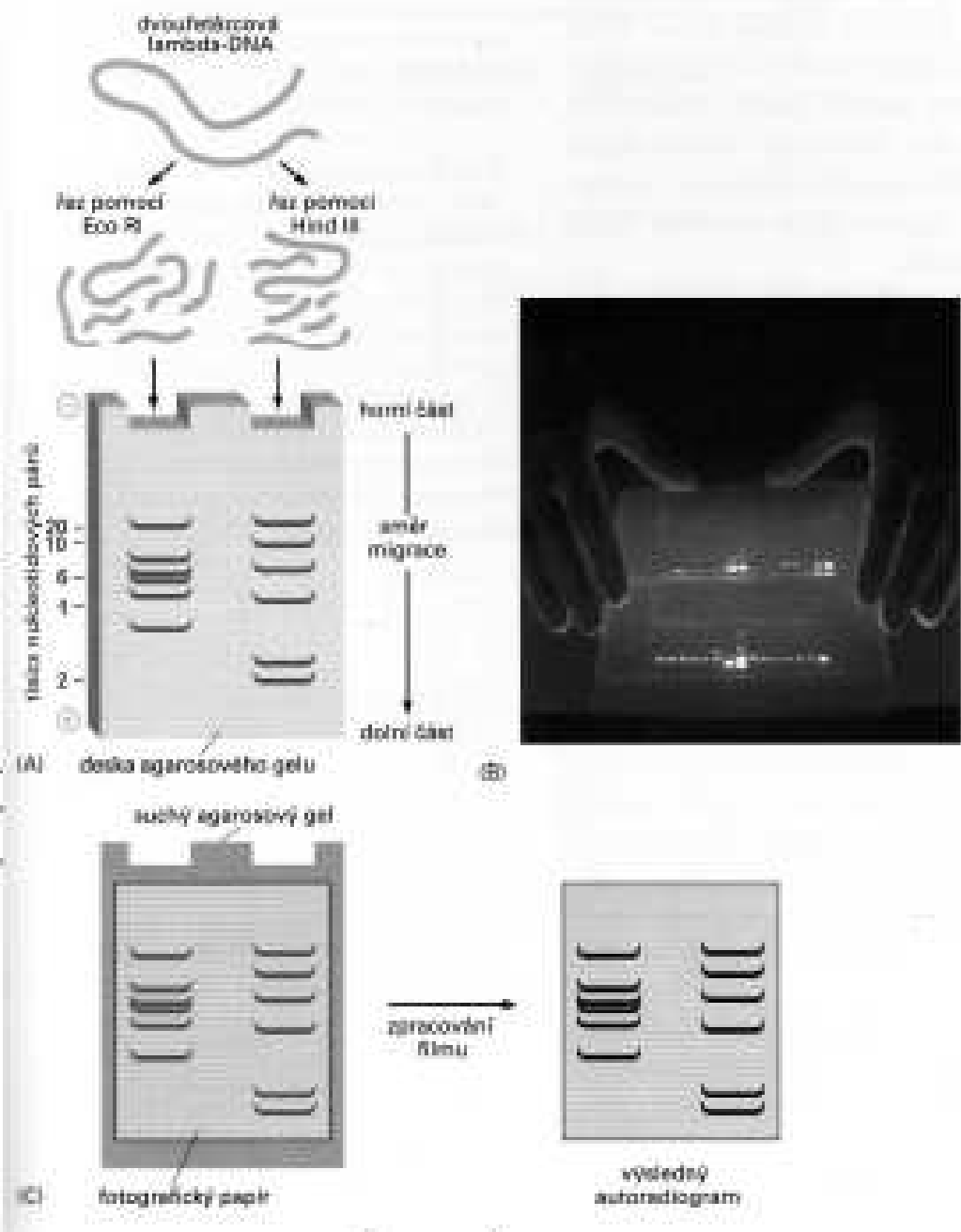
- Fragментy poté izolujeme jednotlivě z gelu
- Odštěpíme je stejnou RE $\Rightarrow$ vznik subfragmentů
- Subfagментy znovu separujeme elektroforézou
- Soubory vzniklých subfragmentů jsou přiřazeny k prvotním fragmentům

3. Částečné štěpení radioaktivně značené na jednom z konců

- Elektroforézou separujeme vytvořené fragmenty
- Odečteme délky fragmentů z autoradiogramu
- Je vhodné u větších molekul

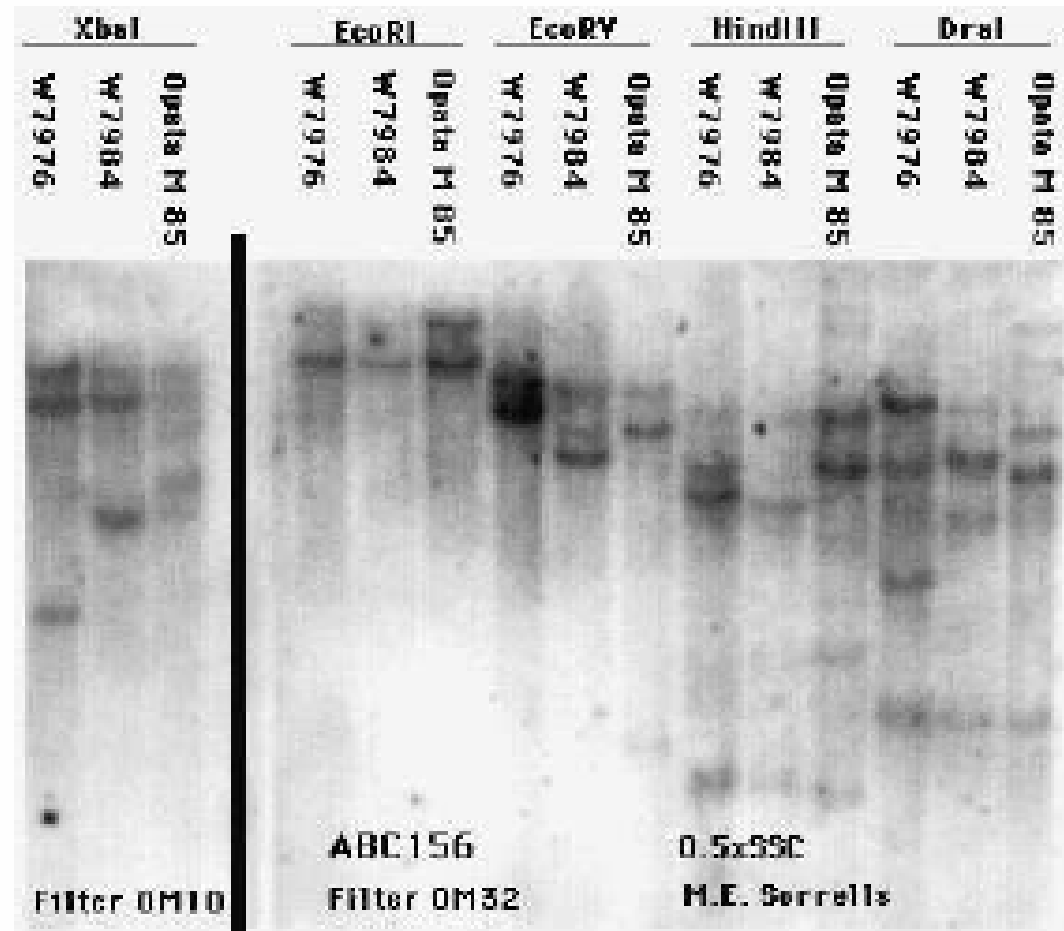
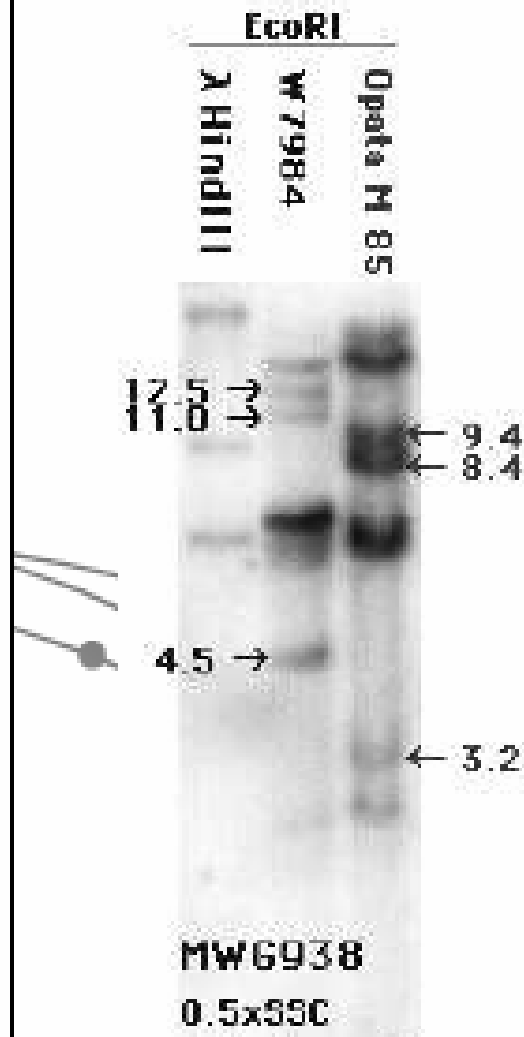

Úloha 10 - Detekce a separace molekul DNA podle velikosti pomocí gelové elektroforézy. (A) Schéma ukazuje porovnání výsledků štěpení stejné molekuly (v tomto případě genomu bakteriofága lambda, viz obc. 9-15) dvěma různými restriktivními endonukleázami - EcoRI (vlevo) a HindIII (vpravo). Fragmenty jsou rozdělěny gelovou elektroforézou. Směr fragmentů DNA získaná enzymovým štěpením je nanesena do žlábku v horní části tenkého gelu a v elektrickém poli putují jednotlivé fragmenty směrem ke kladné elektrodě. Větší fragmenty se pohybují pomaleji než menší, a proto dojde k rozdělení fragmentů podle jejich velikosti. Například dva nejspodnější proužky v pravém sloupci představují dva nejmenší fragmenty vzniklé štěpením enzymem HindIII. Abychom mohli rozdělené fragmenty DNA spatřit, je gel ponořen do roztoku s barvivem, které se váže na DNA a při osvětlení ultrafialovým světlem jasně fluoreskuje (B). (C) Alternativní metodou vizualizace DNA je autoradiografie. Před štěpením restriktivním enzymem je DNA označena radioaktivním izotopem fosforu ^{32}P který nahradí některé neradioaktivní azoty. Radioaktivně lze označit virus například jeho replikací v přítomnosti ^{32}P . Protonové částice emitované z ^{32}P způsobují změny na fotografickém filmu, lze tento film přiložit na povrch agarosového gelu a po vyvolání je možno vidět počtu všech fragmentů DNA.

Konstrukce přesné restriční mapy je podmíněna:

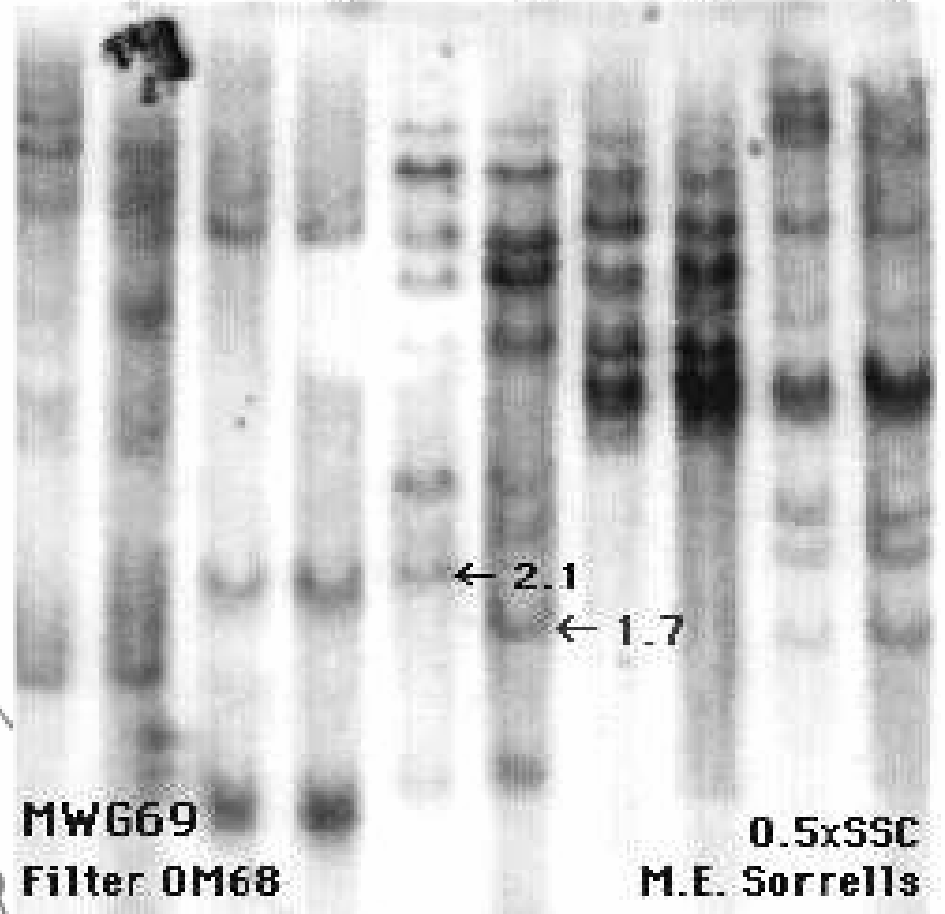
- Identifikací všech vytvořených restričních fragmentů
- Přímým stanovením velikosti fragmentů (určena elektroforézou)

Příklady autoradiogramů a restrikčních map

<u>EcoRI</u>	<u>EcoRV</u>	<u>HindIII</u>	<u>DraI</u>	<u>XbaI</u>
W7984	Opata M 85	W7984	Opata M 85	W7984
Opata M 85	W7984	Opata M 85	W7984	Opata M 85

K čemu jsou dobré restrikční mapy?

- Srovnávání DNA různých jedinců či příbuzných organismů bez nutnosti přesného stanovení jejich kompletní nukleotid. sekvence
- Lze pomocí nich snadno zjistit polymorfizmy v sekvencích genomové DNA způsobené mutacemi ⇒ substituce, inserce a delece nukleotidů
- U klonovaných sekvencí DNA umožní lokalizovat geny na specifické restrikční fragmenty DNA ⇒ usnadní izolaci a charakterizaci snadno sestrojitelné u DNA menších velikostí (viry, organely...)

Necítim
zadek

CO?

Děkujeme za pozornost.

How Easter Eggs are made.

